

คำอธิบายสรุปสาระสำคัญ

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๕๗

(แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑)

๑. ความมุ่งหมายของกฎหมาย

กรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม ก่อตั้งขึ้นเนื่องจากผลของการปฏิรูประบบราชการและกระบวนการยุติธรรมเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งต้องการปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมให้มีมาตรฐานเป็นสากลและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นจึงได้มีแนวคิดในการจัดตั้งหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่มีความรู้ความสามารถ เชี่ยวชาญ ในการดำเนินคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อน หรือคดีที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงและระบบเศรษฐกิจของประเทศ กรมสอบสวนคดีพิเศษจึงได้ถูกก่อตั้งขึ้นเพื่อสนองต่อนโยบายในการปฏิรูประบบราชการและกระบวนการยุติธรรมดังกล่าว โดยมีภารกิจ อำนาจหน้าที่ รับผิดชอบในการป้องกันปราบปราม สืบสวน และสอบสวนการกระทำความผิดอาญาที่มีลักษณะเป็นคดีพิเศษตามที่กฎหมายบัญญัติให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ของรัฐ ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน โดยมีพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๕๗ เป็นกฎหมายที่ถูกบัญญัติขึ้นเพื่อเป็นกลไกและเครื่องมือสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่สืบสวนและสอบสวนเกี่ยวกับคดีพิเศษของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ และข้าราชการของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งในเวลาต่อมาได้มีการออกอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้องและปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ และอนุบัญญัติดังกล่าวตามความเหมาะสมให้เกิดประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลมากยิ่งขึ้น

๒. สรุปสาระสำคัญของกฎหมาย

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๕๗ (แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑) ได้บัญญัติลักษณะของคดีพิเศษ รวมถึงมาตรการและเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่สืบสวนและสอบสวนเกี่ยวกับคดีพิเศษ มีสาระสำคัญในบทบัญญัติของกฎหมายสรุปได้ดังนี้

๒.๑ ลักษณะของคดีพิเศษ (มาตรา ๒๑)

คดีพิเศษที่จะต้องดำเนินการสืบสวนและสอบสวนตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่คดีความผิดทางอาญาดังต่อไปนี้

(๑) คดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้และที่กำหนดในกฎกระทรวงโดยการเสนอแนะของคณะกรรมการคดีพิเศษ (กคพ.) โดยคดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายดังกล่าว จะต้องมียุทธศาสตร์อย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(ก) คดีความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อน จำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ

(ข) คดีความผิดทางอาญาที่มีหรืออาจมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือระบบเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ

(ค) คดีความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญ หรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม หรือ

(ง) คดีความผิดทางอาญาที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน

(จ) คดีความผิดทางอาญาที่มีพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ซึ่งมิใช่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษเป็นผู้ต้องสงสัยเมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าน่าจะได้กระทำความผิดอาญาหรือเป็นผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหา

ทั้งนี้ ตามรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดที่ กคพ. กำหนด

(๒) คดีความผิดทางอาญาอื่นนอกจาก (๑) ตามที่ กคพ. มีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

๒.๒ การสนธิกำลังกับหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอื่น (มาตรา ๒๒/๑)

๒.๓ สถานะตามกฎหมายของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษ (มาตรา ๒๓)

๒.๔ อำนาจสืบสวนก่อนเป็นคดีพิเศษ (มาตรา ๒๓/๑)

๒.๕ อำนาจของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษในการปฏิบัติหน้าที่ในคดีพิเศษ (มาตรา ๒๔)

๒.๖ การเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร (มาตรา ๒๕)

๒.๗ การจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดขึ้นหรือการเข้าไปแฝงตัวในองค์กรหรือกลุ่มคนใด (มาตรา ๒๗)

๒.๘ พนักงานอัยการหรืออัยการทหารมาปฏิบัติหน้าที่ร่วมหรือสอบสวนร่วม (มาตรา ๓๒)

๓. บทบัญญัติที่คุ้มครองประชาชน

๓.๑ แม้พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษจะมีบทบัญญัติบางประการที่เกี่ยวข้องกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยปรากฏอยู่ในบทบัญญัติในหลายมาตราซึ่งยกเว้นให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษสามารถใช้อำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษได้โดยไม่ต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น การเข้าค้นโดยไม่ต้องมีหมายของศาลตามมาตรา ๒๔ วรรคหนึ่ง และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๒๕ เป็นต้น แต่การใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามมาตราดังกล่าวก็ยังคงปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ด้วย ไซ้จะสามารถใช้อำนาจได้โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรไม่ เนื่องจากพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังมีบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากการใช้อำนาจพิเศษดังกล่าวด้วย เช่นกันดังจะเห็นได้จากการที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดเงื่อนไขในการใช้อำนาจพิเศษต่างๆ เหล่านี้ไว้ด้วย เช่น การใช้อำนาจในการเข้าค้นโดยไม่ต้องมีหมายค้นจากศาลตามมาตรา ๒๔ (๑) นั้น เมื่อพนักงานสอบสวนคดีพิเศษใช้อำนาจพิเศษนี้เข้าค้นเคหสถานหรือสถานที่ใดๆ แล้ว ก็ยังต้องรายงานเหตุผลและผลการตรวจค้น ให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นทราบ และยังคงส่งสำเนาบันทึกเหตุสงสัยตามสมควรและสำเนาทะเบียนที่การตรวจค้นและบัญชีที่ยึดหรืออายัดต่อศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อเป็นหลักฐานด้วย หรือการใช้อำนาจในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ หรือคอมพิวเตอร์ ตามมาตรา ๒๕ นั้น พนักงานสอบสวนคดีพิเศษก็ต้องดำเนินการขออนุญาตในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาและรายงานผลการดำเนินการให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบด้วยจากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้คำนึงถึงความสมดุลระหว่างการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่เพื่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยให้มีการตรวจสอบการใช้อำนาจพิเศษของเจ้าหน้าที่โดยศาลยุติธรรมอีกชั้นหนึ่ง

๓.๒ นอกจากบทบัญญัติที่ใช้เพื่อควบคุมการใช้อำนาจพิเศษของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามข้อ ๓.๑ แล้ว พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังคำนึงถึงการให้ความเป็นธรรมอย่างเต็มที่กับประชาชนโดยได้บัญญัติหลักประกันในการคุ้มครองความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษในการดำเนินคดีพิเศษให้มีความเป็นอิสระปราศจากการถูกแทรกแซงจากผู้บังคับบัญชาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๕ ถึง มาตรา ๓๗ ซึ่งเป็นหมวดที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษที่มีหน้าที่ในการพิจารณาคำสั่ง แต่งตั้ง ย้าย โอน รวมถึงการลงโทษทางวินัยแก่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษว่ามีความเป็นธรรมหรือถูกกลั่นแกล้งจากการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่ เนื่องจากความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษที่จะไม่ถูกแทรกแซงในการดำเนินคดีย่อมส่งผลให้สังคมและประชาชนได้รับความเป็นธรรมในการดำเนินคดีพิเศษอย่างเต็มที่และเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริง

หมายเหตุ - คำอธิบายนี้มีขึ้นเพื่อประโยชน์ในการเข้าใจสาระสำคัญของกฎหมายเท่านั้น ส่วนการจะปฏิบัติตามกฎหมายให้เป็นไปอย่างถูกต้องนั้น ประชาชนจะต้องศึกษา ทำความเข้าใจ ตรวจสอบและยึดถือตัวบทกฎหมายเป็นสำคัญ
